

RELACIJE IZMEĐU KOMUNIKACIJE I NEPOŽELJNIH OBLIKA PONAŠANJA DJECE S TEŽOM MENTALNOM RETARDACIJOM

Dubravka Levandovski

Izvorni znanstveni članak

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 376.4

SAŽETAK

Problem ovog istraživanja odnosi se na utvrđivanje relacija između komunikacijskih sposobnosti i pojavnih oblika nepoželjnog ponašanja kod 51 ispitanika s težom mentalnom retardacijom u dobi od 10 do 18 godina, oba spola, uključenih u odgojno-obrazovni tretman centara za rehabilitaciju.

Procjena komunikacija izvršena je primjenom I. dijela AAMD socijalne adaptacije (9 varijabli), a prostor nepoželjnih oblika ponašanja ispitan je Uпитnikom o nepoželjnom ponašanju (9 varijabli). Navedene relacije analizirane su kvazikanoničkom korelacijskom analizom, pri čemu je utvrđeno da postoje tri značajna para kvazikanoničkih faktora koja objašnjavaju povezanost ta dva skupa varijabli. Drugim riječima, uočen je utjecaj razine komunikacije na pojavu i učestalost određenih oblika nepoželjnih ponašanja. Tako su oblici verbalnog izražavanja u međusobnom odnosu s autoagresivnim ponašanjem, a neverbalna komunikacija je povezana s nekim oblicima verbalne agresije. Uz razumijevanje složenih uputa kao dijela komunikacije javljaju se agresivnost i destruktivnost te stereotipno ponašanje.

Imajući u vidu što uspješnije socijalno prilagođavanje osoba s težom mentalnom retardacijom, smatramo da odgovarajući program komunikacije u tretmanu tih osoba ima značajno mjesto u ublažavanju ili otklanjanju nepoželjnih ponašanja.

1. UVOD

Opće je poznato da su gotovo sve osobine ponašanja čovjeka na posredan ili neposredan način uključene u komunikaciju kao vrlo složen sustav ljudskog djelovanja. Razmatranja autora o pojmu i značajkama komunikacijskih procesa kreću se od prenošenja i priopćavanja poruka, uspostavljanje kontakta među ljudima, pa sve do prihvaćanja subjekta u određenu socijalnu grupu (Pinoza-Kukurin, 1990).

Težište interesa stručnjaka u novije vrijeme sve se više usmjeruje na sociolingvistički

aspekt komunikacije, ponajprije na populaciju adolescenata s težom mentalnom retardacijom. Time se, dakako, ne izostavljaju problemi razvoja govora i jezika ispitanika mlađe dobi različitog mentalnog statusa koji obuhvaćaju leksičke, semantičke, sintaktičke i pragmatičke komponente (Miller i Chapman, 1984).

U komparativnoj studiji djece s težom mentalnom retardacijom i one bez teškoća u razvoju nisu nađene značajne razlike u korištenju predlingvističkih gesti između grupa (Koenig i Mervis, 1984). Leifer i Lewis (1984) objašnjavaju stjecanje pravila kon-

verzacije koja je više pod utjecajem socijalnih iskustava, nego što je određena jezičnim sposobnostima djece s retardacijom. Postavljanje premalih zahtjeva i nedostatna praksa u komuniciranju npr. prenošenje poruka, telefoniranje, razgovor s posjetiocima ili ignoriranje inicijative pojedinca, samo se neki od pokazatelja neuspješnog komuniciranja djece s izrazitim teškoćama učenja (Mackay i Watson, 1989).

Na sličnost strukture semantičke memorije adolescenata u instituciji i njihovih neretardiranih vršnjaka upozoravaju Winters i Hoats (1978). Analiza govora u socijalnim situacijama (Bedrosian i Prutting, 1978) pokazala je da ispitanici s mentalnom retardacijom ne preuzimaju vodeću ulogu u konverzaciji, ali u usporedbi s partnerima prosječnog mentalnog statusa koriste iste kontrolne mehanizme. U skladu s time su i razmatranja Owingsa i McManusa (1980) o uspješnosti prilagođavanja sugovorniku i sadržaju konverzacije osoba s umjerenom mentalnom retardacijom. Bolognini i sur. (1988) u ispitivanju funkcionalnih lingvističkih sposobnosti ukazuju na neke značajne momente interakcije adolescenata s težom mentalnom retardacijom s nepoznatim i poznatim osobama, s i bez oštećenja. Ilustracije radi navodimo da su ispitanici kadri diferencirati svoje sugovornike te da se kontrola u vođenju konverzacije povećava u kontaktu s poznatom hendikepiranom osobom. Teškoće se javljaju u procjeni poznatih i nepoznatih informacija, a u međusobnom saobraćanju adolescenti upotrebljavaju složenije komunikacijske strategije. Ono što je zaista ohrabrujuće jest to da osobe s relativno niskom razvojnom dobi mogu mjerodavno sudjelovati u konverzaciji.

Iz navedenog jednim dijelom proizlazi da je globalna razvojna dob vrlo važan faktor u procesu komunikacije. Šire gledano, teškoće u komuniciranju interferiraju s razinom kognitivnog razvoja kao i sa socijalnim iskustvom, koje pak, ukoliko je nepovoljno, može imati utjecaja na pojavu pojedinih oblika neprihvatljivog ponašanja.

2. SVRHA ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog istraživanja bila je da se utvrde odnosi između komunikacijskih sposobnosti i neprilagođenog ponašanja djece i omladine s težom mentalnom retardacijom. Dalje, željelo se ustanoviti kolik je utjecaj varijabli komunikacije u očitovanju različitih oblika nepoželjnih ponašanja.

3. METODE RADA

Istraživanjem je obuhvaćen 51 ispitanik na stupnju teže mentalne retardacije, oba spola (38 muškog i 13 ženskog) u životnoj dobi od 10 do 18 godina ($\bar{x} = 14,05$), uključen u defektološki tretman u centre za rehabilitaciju u Zagrebu i Splitu. Kriterij izbora uzorka bio je izražavanje nepoželjnog ponašanja u rehabilitacijskom procesu. Deset ispitanika uključeno je u dnevni tretman, a 41 je smješten u instituciju.

Uzorak varijabli čine dvije skupine varijabli. U ispitivanju prve skupine iz područja komunikacije primijenjen je I. dio AAMD skale socijalne adaptacije (Nihira i sur., 1975), koji se odnosi na 9 varijabli iz tri potpodručja:

1. Izražavanje (PISANJE, NEVERBALNO IZRAŽAVANJE, ARTIKULACIJA, REČENICE, UPOTREBA RIJEČI)

II. Razumijevanje (ČITANJE, SLOŽENE UPUTE)

III. Govor u socijalnim situacijama (KONVERZACIJA, RAZNE FORME RAZVOJA JEZIKA).

Drugu skupinu varijabli čini 9 varijabli nepoželjnog ponašanja, odabranih na osnovi izjava defektologa odgojno-obrazovne grupe o prisutnosti takvog ponašanja kod pojedinog ispitanika: AGRESIVNOST I DESTRUKTIVNOST, AUTOAGRESIVNOST, ODBIJANJE SURADNJE, PLJUVANJE, VRIŠTANJE, MASTURBACIJA, STEREOTIPIJE, DRŽANJE I SAKUPLJANJE PREDMETA, PSOVANJE.

Relacije između dvaju skupova varijabli izvedene su kvazikanoničkom korelacijskom analizom pod QCR modelom (Momirović, Dobrić, Karaman, 1973). Pritom je izvršena parcijalizacija dobi i spola da bi se eliminirao utjecaj na rezultate. Sve su varijable prije analize normalizirane i standardizirane.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

Iz rezultata dobivenih u manifestnom prostoru (Tablica 1.) proizlazi vrlo niska razina komunikacijskih sposobnosti djece i omaladine s težom mentalnom retardacijom. Tako je npr., njih 63% kadro da kaže svega nekoliko riječi. Nešto je veći postotak onih ispitanika koji upotrebljavaju riječi samo radi sporazumijevanja za izražavanje svojih potreba. Zanimljiv je podatak da čak 75% subjekata reagira na naloge, uključujući i neke složenije, dok oko polovica ispitanika uopće ne sudjeluje u uobičajenom konverzaciji (upotreba fraza kao "molim", "hvala" i sl.). Može se pretpostaviti da su takvi podaci uvjetovani niskim spoznajnim funkcioniranjem, ali su i rezultat karakteristika komunikacije u okolnostima institucije. Ona je većim dijelom jednosmjerna, a ispitanici su češće u situaciji da slijede upute, nego što se od njih očekuje da se spontano sporazumijevaju.

Tablica 1. Distribucije varijabli komunikacije

I. Izražavanje	F	%
1. Pisanje		
Ne piše ni jednu riječ	38	74
Piše vlastito ime	45	14
Piše 10 riječi	5	10
Piše 40 riječi	1	2
2. Neverbalno izražavanje		
Kima glavom, smiješi se	2	4
Daje znakove da je gladan	2	4
Daje znakove da nešto želi pokazivanjem ili glasom	3	6
Izražava zadovoljstvo ili ljutnju glasom	12	32
Sposoban da kaže nekoliko riječi	32	63
3. Artikulacija		
Nema govora	11	21
Razni oblici poremećaja artikulacije	24	48
Nema grešaka u artikulaciji	16	31

4. Rečenice

Najjednostavniji izrazi ili ne govori	20	39
Jednostavne rečenice	15	30
Pitanje "zašto", "kako" itd.	13	25
Složene rečenice s "jer", "ali" itd.	3	6

5. Upotreba riječi

Ne govori ili gotovo ne govori	16	31
Imenuje predmet kad ga treba	3	6
Imenuje poznate predmete	13	26
Imenuje stvari ili ljude na slici	9	17
Govori što se na slici događa	10	20

II. RAZUMIJEVANJE

6. Čitanje

Prepoznaje manje od desetak riječi ili nijednu	43	84
Prepoznaje 10 ili više riječi-slika	3	6
Čita kratka upozorenja kao "muški", "ženski" i sl.	5	10

7. Složene upute

Ne razumije složene upute	13	25
Razumije upute s prijedlozima ("na", "u", "ispod")	22	44
Razumije upute koje se odnose na poredak ("prvo učini ovo, a onda ono")	11	21
Razumije upute koje zahtijevaju odluku: "Učini to, ako..."	5	10

III. GOVOR U SOCIJALNIM SITUACIJAMA

8. Konverzacija

Ne sudjeluje u uobičajenoj komunikaciji	24	47
Upotrebljava fraze kao "molim", "hvala"	12	23
Socijabilan je i govori za vrijeme obroka	6	12
Razgovara o sportu, obitelji i sl.	9	8

9. Razne forme razvoja jezika

Ne pokazuje sposobnost da mu se objasni	23	45
Može mu se objasniti	19	37
U razgovoru normalno odgovara	6	12
Govori smireno	3	6

Učestalost javljanja nepoželjnih oblika ponašanja u ispitanom uzorku data je u Tablici 2., pri čemu je utvrđeno da su agresivnost i destruktivnost, stereotipije i autoagresivnost najviše prisutna ponašanja. Ti se podaci uglavnom podudaraju s nalazima drugih autora

(Kocijan, Škrinjar, Teodorović, 1988; Teodorović, 1990) koji su u okviru ispitivanja neprihvatljivog ponašanja osoba s mentalnom retardacijom upozorili na različite relacije između ponašanja i ostalih obilježja ličnosti (komunikacijske sposobnosti, spoznajne funkcije).

Tablica 2. Učestalost javljanja nepoželjnog ponašanja

	f	%
Agresivnost i destruktivnost	15	29
Autoagresivnost	6	12
Odbijanje suradnje	2	4
Pljuvanje	2	4
Vrištanje	4	8
Masturbacija	2	4
Stereotipije	9	18
Držanje i sakupljanje predmeta	1	2
Psovanje	2	4

Podaci u Tablici 3. pokazuju da varijable dobi i spola koreliraju s nekoliko varijabli komunikacije te je, prema tome, bilo opravdano izvršiti parcijalizaciju istih na komunikacijski prostor.

Tablica 3. Povezanost komunikacije s dobi i spolom

	DOB	SPOL
Pisanje	.1872	-.2481
Neverbalno izražavanje	.1002	-.2253
Artikulacija	.3407	.0415
Rečenice	.2549	-.2752
Upotreba riječi	.3156	-.2535
Čitanje	.3250	-.2400
Složene upute	.3010	-.1985
Konverzacija	.1666	-.1978
Razne forme razvoja jezika	.1839	-.1652

U drugom skupu varijabli (Tablica 4.) vidi se da utjecaj dobi na varijable ponašanja nije značajan, dok se tendencija utjecaja

varijable spola javila jedino na varijablu "agresivnost i destruktivnost".

Tablica 4. Povezanost ponašanja s dobi i spolom

	DOB	SPOL
Agresivnost i destruktivnost	-.0903	-.2788
Autoagresivnost	-.2573	.0657
Odbijanje suradnje	-.1243	-.1182
Pljuvanje	.0990	.1136
Vrištanje	-.1926	-.0033
Masturbacija	.0054	-.1182
Stereotipije	-.2005	.0833
Držanje i sakupljanje predmeta	-.1627	-.0827
Psovanje	-.1604	.1136

Uvidom u kvazikanoničke relacije između komunikacije i nepoželjnog ponašanja ekstrahirana su tri značajna faktora koji objašnjavaju 92% zajedničkog varijabiliteta. Prvi kvazikanonički faktor iscrpljuje 66%, drugi 14%, a treći svega 12% zajedničke varijace.

U prostoru komunikacije (Tablica 5) prvi kvazikanonički faktor pretežno je određen varijablama verbalnog izraza kao što su upotreba riječi, rečenica, konverzacija, artikulacija. Manji, iako značajan, je pritom i udio varijable "pisanje". S obzirom na zastupljenost potpodručja "izražavanje" i "govor u socijalnim situacijama" u struktuiranju prvog faktora, on bi se mogao interpretirati kao faktor verbalnog izražavanja, što je u skladu s istraživanjem Igrić (1990). Jedini značajan doprinos definiranju drugog faktora daje varijabla "neverbalno izražavanje". Način izražavanja na neverbalnom planu uključuje različite oblike komunikacije gestom, mimikom, pokretom, glasanjem. U os-

novi trećeg faktora također se nalazi samo jedna varijabla "složene upute" iz potpodručja razumijevanje. Shvaćanje složenih uputa obuhvaća različite vrste naloga, od onih koji sadrže jednostavnije aktivnosti, kao, npr. "stavi na", "provuci se ispod" ili sl. do poimanja slijeda neke radnje odnosno razumijevanja upute koje traže neku odluku (npr. "to nemoj učiniti ako...").

Utjecaj varijabli nepoželjnih ponašanja na strukturiranje sva tri kvazikanonička faktora prikazan je u Tablici 6. Tako najveći udio u prvom faktoru ima varijabla "autoagresivnost". Drugi je faktor određen varijablama "vrištanje" i "psovanje" što ukazuje na oblike verbalne agresije. U formiranju trećeg faktora nalaze se varijable "agresivnost i destruktivnost" te "stereotipije". Jedino varijabla "stereotipije" pozitivno je povezana s navedenim faktorom, dok su korelacije ostalih varijabli s kvazikanoničkim faktorima negativno usmjerene.

Tablica 5

Korelacije varijabli koje definiraju komunikaciju s kvazikanoničkim faktorima dobivenim iz komunikacije (G12)_{1,2,3} i korelacije varijabli komunikacije s kvazikanoničkim faktorima ekstrahiranim iz skupa varijabli kojima je opisano ponašanje (P12)_{1,2,3}

	FAC 1(P12) ₁	FAC 2(P12) ₂	FAC 3(P12) ₃	FAC 1(G12) ₁	FAC 2(G12) ₂	FAC 3(G12) ₃
Pisanje	.2783	-.1431	.0894	.2861	-.1507	.0844
Neverbalno izražavanje	.1911	.3492	.1282	.1765	.3480	.1516
Artikulacija	.3004	.2081	-.2551	.2874	.1788	-.2387
Rečenice	.5060	-.0215	-.0541	.5064	-.0484	-.0490
Upotreba riječi	.6121	-.0130	-.0706	.6120	-.0459	-.0636
Čitanje	.1355	-.1164	.1707	.1431	-.1125	.1654
Složene upute	.2119	.0220	.3401	.2152	.0325	.3442
Konverzacija	.4572	-.0425	-.0494	.4585	-.0668	-.0461
Razne forme razvoja jezika	.2611	.0998	.0095	.2565	.0881	.0189

Tablica 6

Korelacije varijabli koje definiraju ponašanje s kanoničkim faktorima ekstrahiranim iz ponašanja (P21)_{1,2,3} i korelacije varijabli koje opisuju ponašanje s kvazikanoničkim faktorima ekstrahiranim iz skupa varijabli koje definiraju komunikaciju (G21)_{1,2,3}

	FAC 1(P21) ₁	FAC 2(P21) ₂	FAC 3(P21)	FAC 1(G21)	FAC 2(G21) ₂	FAC 3(G21) ₃
Agresivnost i destruktivnost	-.0185	-.0233	-.2822	-.0872	-.0234	-.2867
Autoagresivnost	-.3276	.0799	.0040	-.3244	.0707	-.0751
Odbijanje suradnje	-.1009	.1095	-.1882	-.1432	.1069	-.2126
Plijuvanje	-.0620	.1843	-.0659	-.0727	.1827	-.0811
Vrištanje	-.2619	-.3357	-.0028	-.2720	-.3431	-.0655
Masturbacija	-.0236	-.2151	.0092	-.0274	-.2158	.0038
Stereotipije	-.3463	-.0344	.3614	-.2601	-.0445	.2780
Držanje sakupljanje predmeta	-.1900	-.0278	.1536	-.1538	-.0333	.1079
Psovanje	.2215	-.3792	-.1356	.1782	-.3728	-.0817

Sva tri kvazikanonička faktora jednog i drugog skupa varijabli u međusobnim su srednje visokim korelacijama (Tablica 7). Iz povezanosti prvog para kvazikanoničkih faktora, faktora verbalnog izraza i faktora ponašanja određenog autoagresivnošću, uočljiva je tendencija da što je sposobnost verbalnog izraza više prisutna, to manje je izražena sklonost autoagresivnom ponašanju kao socijalno neprihvatljivom obliku ponašanja. Tako iskazane relacije su razumljive, jer se pretpostavlja da će se različiti oblici samodestruktivnosti (griženje, udaranje, čupanje itd.) više očitovati u situacijama nezadovoljenja osnovnih životnih potreba ili nemogućnosti izražavanja vlastitih želja u onih ispitanika koji ne mogu verbalno komunicirati.

Tablica 7.

Kvazikanoničke kovarijance i korelacije između prvog i drugog skupa varijabli

	Kovarijance	Korelacije
FAC 11	1.1822	.5306
FAC 22	.5395	.5026
FAC 33	.5152	.4671

Drugi kvazikanonički faktor u prostoru komunikacije tj. faktor neverbalnog izražavanja povezan je s očitovanjem nepoželjnih ponašanja kao što su vrištanje i psovanje. To vjerojatno znači da, s obzirom na predznak drugog skupa varijabli, ispitanici s većom učestalošću javljanja neverbalnih oblika izražavanja manje odabiru verbalne oblike nepoželjnih ponašanja. Tendencija takve povezanosti čini se logičnom i objašnjivom.

Analizom povezanosti trećeg kvazikanoničkog faktora u oba skupa varijabli

moglo se utvrditi da što je viša razina razumijevanja složenijih uputa (treći faktor u prostoru komunikacije), to je manje naglašena tendencija agresivnog i destruktivnog ponašanja, dok je pojava stereotipnog ponašanja više izražena. U razmatranjima Teodorović, Kocijan (1988) utvrđena je statistički značajna povezanost između agresivnog ponašanja i razine spoznajnog razvoja. Kako je razvoj komuniciranja gotovo nedjeljiv od razvoja spoznajnih funkcija, taj se rezultat može smatrati prihvatljivim.

Pojavu stereotipija, međutim, i njezinu povezanost s trećim faktorom u prostoru komunikacije nije u ovom slučaju moguće adekvatno interpretirati. U prethodno navedenom istraživanju upućuje se na pretpostavku da stereotipno ponašanje, kao i autoagresivnost, čine specifične fenomene, u kojima osim spoznajnih i komunikacijskih sposobnosti i drugi činitelji bitno utječu na njihovo javljanje.

4. ZAKLJUČAK

Iz povezanosti triju parova kvazikanoničkih faktora između prvog skupa varijabli, koji čine komunikacijske sposobnosti, i drugog, u prostoru nepoželjnih oblika ponašanja pokazalo se da izrazite teškoće u području komunikacije mogu utjecati na izražavanje nekih oblika socijalno neprihvatljivih ponašanja. Verbalni oblici izražavanja i sposobnost razumijevanja praćeni su manje izraženim javljanjem autoagresivnog i agresivnog ponašanja.

Strukturiranje primjerenog programa komuniciranja jedno je od područja unapređivanja rehabilitacijskog procesa, osobito u uvjetima institucije. Stoga u

otklanjanju nepoželjnih oblika ponašanja u djece s težom mentalnom retardacijom neposredno značenje ima stimulacija razvoja komunikacijskih sposobnosti s naglaskom na što veću uspješnost verbalnog komuniciranja. Međutim, ne treba zanemariti niti način komuniciranja na never-

balnom planu, koji se smatra dodatnom informacijom u komunikaciji. Oba se oblika međusobno prožimlju i predstavljaju prema Hall (1976) zajedničku osnovu za procjenu čitavog dijapazona ponašanja u procesu komunikacije.

LITERATURA:

1. BEDROSIAN, J. L., PRUTTING, C. A. (1978.): Communicative performance of mentally retarded adults in four conversational settings. *Journal of Speech and Hearing Research*, 21, 95-97.
2. BOLOGNINI, M. I sur. (1988.): Mentally retarded adolescents: evaluation of communication strategies in different settings. *International Journal of Rehabilitation Research*, 11, 4, 369-379.
3. HALL, A. (1976.): Nemi jezik, BIGZ, Beograd.
4. IGRIC, LJ. (1990.): Odnosi komunikacije i nepoželjnih oblika ponašanja djece s težom mentalnom retardacijom. *Defektologija*, 26, 1 (u tisku).
5. KOCIJAN, S., ŠKRINJAR, J., TEODOROVIĆ, B. (1988.): Ispitivanje nepoželjnih oblika ponašanja u osoba s umjerenom, težom i teškom mentalnom retardacijom. *Defektologija*, 24, 1, 67-81.
6. KOENIG, M. A., MERVIS, C. B. (1984.): Interactive basis of severely handicapped and normal childrens acquisition of referential language. *Journal of Speech and Hearing Research*, 27, 534- 542.
7. LEIFER, J. S., LEWIS, M. (1984.): Acquisition of conversational response skills by young Downs syndrome and nonretarded young children. *American Journal of Mental Deficiency*, 88, 610- 618.
8. MACKAY, M., WATSON, J. (1989.): Games for Promoting Communication. *British Journal of Special Education*, 16, 2, 58-61.
9. MILLER, J. F., CHAPMAN, R. S. (1984.): Disorders of communication: investigating the development of language of mentally retarded children. *American Journal of Mental Deficiency*, 88, 536- 545.
10. MOMIROVIĆ, K., DOBRIĆ, V., KARAMAN, Ž. (1983.): Canonical covariance analysis. V. međunarodni simpozij "Kompjuter na Sveučilištu, Cavtat.
11. NIHIRA, K. I sur. (1975.): AAMD Adaptive Behavior Scale, AAMD, Washington, D. c.

12. OWINGS, N. O., McMANUS, M. D. (1980.): An analysis of communication functions in the speech of a desinstitutionalized adult mentally retarded client. *Mental Retardation*, 18, 309-314.
13. PINOZA-KUKURIN, Z. (1990.): Komparativna analiza nekih komunikativnih sposobnosti djece oštećena i neoštećena vida mlađe osnovno- školske dobi. *Disertacija*, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
14. TEODOROVIĆ, B. (1990.): Relacije između komunikacijskih sposobnosti djece s težom mentalnom retardacijom i nepoželjnih oblika ponašanja. *Defektologija*, 2 (u tisku).
15. TEODOROVIĆ, B. KOCIJAN, S. (1988.): Relacije kognitivnih sposobnosti osoba s težom mentalnom retardacijom i nepoželjnih oblika ponašanja. *Defektologija*, 24, 2, 47-63.
16. WINTERS, J. J., HOATS, D. L. (1986.): Comparison of mentally retarded and nonretarded persons organization of semantic memory. *American Journal of Mental Deficiency*, 91, 102-104.

RELATIONS BETWEEN COMMUNICATION AND UNDESIRED WAYS OF BEHAVIOUR IN CHILDREN WITH SEVERE MENTAL RETARDATION

Summary

The problem of this investigation was to estimate relations between communicative abilities and the expressed ways of undesired behaviours on the sample of 51 severely mentally retarded subjects, aged 10 to 18 years, of both sexes, who were included in the educational treatment at rehabilitation centres. Communication was estimated on the 1st part of the AAMD - Social Adaptation Scale (9 variables), while the area of undesired behaviours was tested on the Questionnaire about undesired behaviours (9 variables). Listed relations were analyzed through the quasicanonic correlation analysis. Three significant pairs of connection between two clusters of variables. In other words, the influence of the communication level and the frequency of some of the undesired ways of behaviour was spotted. The ways of verbal expression are related with the autoaggressive behaviour, while the nonverbal communication is related with some ways of verbal aggression. Together with understanding complicated instructions which are a part of communication, aggressiveness and destructivity, as well as stereotyped behaviour occurs.

Concerning more successful social adaptation on persons with severe mental retardation, we regard the communicative program as very important in the treatment of such persons in order to diminish and eliminate undesired behaviours.